

Мненията на различнитѣ основатели на системитѣ върху бѣдѣцето на стенографіята.

Госп. Емилио Будау въ Триестъ далъ си е труда, да се допита до основателитѣ и распространителитѣ на различни системи, какъ мислятъ тѣ върху бѣдѣцето на стенографіята въ обще, безъ да иматъ прѣдъ видъ отдѣлна една система. Повечето отъ господата, до които се е отнесълъ, сѣ отговорили сѣ голѣма готовность, и въ долнитѣ редове ще изложимъ дума по дума тѣхнитѣ мнения. А прѣди всичко да кажемъ нѣколко общи думи по този въпросъ.

Напрѣдѣкътъ си построява непрѣкъснѣто единъ широкъ пѣтъ прѣзъ цивилизацията; той насилтвенно отстранява всѣко прѣпятствие, което му се испречва на пѣтя, и потегля всичко подирѣ си; затова непременно ще стане още и единъ постепененъ прѣвратъ въ старитѣ начини на писанието. Тамъ гдѣто сѣ помощта на електричеството всѣка работа се извършва сѣ молниена бързина, тамъ гдѣто всичкитѣ елементи сѣ подчинени на чловѣческата рѣка, живѣе се тоже бързо. И за това трѣбва чловѣческата рѣка да забѣлѣзва бързо върху книгата бѣглитѣ явления на чловѣческии духъ, за да не изчезнатъ за всѣкога. Ний ако ще живѣемъ, ще видимъ още по-голѣми нѣща, за които не можемъ сега ни да сънуваме; слѣдователно трѣбва и писмото да усѣвършенствуваме, а въ туй отношение естествено ще дойдемъ до съкращение.

Борби и многобройни различия има въ мненията: дали една единствена система ще може да надвие и да се задържи, или ще съществуваъ различни продължително; върху това нека искажемъ тука своето скромно мнение. Както единъ универсаленъ езикъ при всѣки народъ, въ слѣдствие на свойственното му произпошение, щеше да се раздѣли на особенни нарѣчия; така също би могла, прѣдъ видъ на стрѣмлението къмъ универсализма въ нашия вѣкъ, да се приеме една обща система; нѣ важенъ е въпросътъ: до кога тя ще съществува? Тукъ се присѣдинявамъ къмъ думитѣ на славния италиански професоръ докторъ Паоло Мантегацца, които говори въ края на своето въспоминание отъ Америка така: „Единъ голѣмъ и тежкъ оловенъ цилиндъръ се тегли врху венчкитѣ невинни мѣстни обичаи и върху характеристичнитѣ народни обичаи, за да прѣобра-

зува всичко въ една форма и за да се смѣятъ и плачътъ всички по единъ начинъ. — Стогига метали течътъ отъ сждове за растопяване въ единъ единственъ, за да стане еднослитие; нъ това еднослитие ще се прѣтопи подъ влиянието на други огньове въ други печки, и непоколебимо и безъ край ще владѣе разнообразието въ голѣмото естество“.

Сега слѣдватъ прѣводитѣ на писмата отъ отдѣлнитѣ основатели на системитеѣ:

БАТЪ, 13. октоврий 1893. г.

56 години се занимавахъ съ въводжанието на стенографията въ Англия и радвамъ се заедно съ всичкитѣ ония, които се интересуватъ за напрѣдка, отъ чудесното распространение, до което тя достигна въ послѣднитѣ 2—3 години. Явенъ интересъ се възбуди чрѣзъ международий конгресъ и юбилей на стенографията въ Лондонъ въ 1887. г.; отъ тогава захванаха въобще да въводждатъ стенографията въ различнитѣ училища, като захванемъ отъ най-старитѣ университети та дору до народнитѣ училища. Тоя фактъ ни дава една хубава перспектива за бжджцето на нашето искусство въ Англия и то върху едно сигурно основание. Стенографията днесъ за днесъ се употрѣбява въ журналитсиката, въ търговията и въ правосъдието, а въ бжджще има надеждата, че ще замѣсти голѣмо число на писменнитѣ работи.

Испровождамъ Ви братски ми поздравъ.

Issac Pitman

(изобретателъ на фонографията.)

ГРАЦЪ, 11. септемврий 1893. г.

Да се произнесж върху бжджцето на стенографията, не се усждамъ, тѣй като не съмъ още размишлявалъ върху това. Осмѣлявамъ се обаче да ви кажа, че нѣма голѣма полза, ако би да се знае само бжджцето, а би било по-добрѣ, да мислимъ за настоящето и живо да прѣпорѣчваме на младежитѣ, да се занимаватъ съ стенографията, — съ една наука, която въ днешното врѣме е отъ най голѣма полза, когато толкова много трѣбва да се пише и когато всички се стремжтъ, споредъ духа на модерната култура, къмъ спестяванието на врѣмето и на труда.

Професоръ Heinrich Noë

(основателъ на италианската стенография по Габелсбергеровата система.)

ВИЕНА, 30. юлий 1893. г.

Азъ съмъ на мнението, че всичкитѣ стенографи виждатъ бжджцето на стенографията въ туй, тя да стжци на мѣстото на обикновенното писмо.

Обикновенното писмо и стенографията иматъ същата задача, да фиксиратъ думитѣ съ знакове; само защото знаковетѣ на обикновенното писмо сж много растягнати, трѣбвало е да се изнамѣри едно кратко писмо съ цѣль, да се фиксира бързата дума. Ако двама искатъ същото, а единий има по-добро срѣдство, то той ще надвие; слѣдователно стенографията трѣбва да истика обикновенното писмо.

Това лежи и въ собственний интересъ на стенографията. До гдѣто ний трѣбва да се упражняваме въ обикновенното писмо, загубваме най-згодний случай да упражняваме ржката си въ стенографически знакове. При стенографията ржката не може толкозъ бързо да се движи както въ обикновенното писмо, на което сме навикнѣли отъ дѣтинство, а стенографията сме учили по-послѣ въ по-зрѣла възраст.

Още днесъ за днесъ нѣмаме достатъчно случай, да се упражняваме въ туй писмо; даже и самитѣ образовани сж лишени отъ тази възможность, да имъ стане стенографията толкова лесна, както катадневното обикновенно писмо. Нѣма никоя система, която да дава срѣдства, да се замѣсти липсуванието на упражненията чрѣзъ съкратени знакове. Ако четемъ за американскитѣ стенографи, че тѣ пишжтъ по 200—300 думи въ една минута, то можемъ срѣщу тѣзи извѣстия да положимъ фактътъ, че споредъ Питменовата система се изисква отъ единъ учителски кандидатъ бързина 50 думи въ 1 минута, сирѣчъ по-малко отъ колкото ний изискваме споредъ Габелбергеровата система. Отъ туй слѣдва, че англо-американската стенография не стои по-високо отъ Габелбергеровата.

При въпроса, да-ли стенографията може да стѣпи на мѣстото на обикновенното писмо, ни се испрѣчва най-напредъ мнението, че тѣзи кратки и тънки стенографически чърти не приличатъ за ржката на единъ работникъ или селянинъ. Нѣ това е едно прѣдразсѣждение, защото мнозина работници я изучихж и я употрѣбаватъ твърдѣ добрѣ, тѣй сжщо и мнозина селяни.

Колкото се касае до съкращенията, гдѣто се изисква бистръ умъ и общи познания, тамъ вече въпросътъ е другъ. Нѣ съкращението не е нераздѣлима часть отъ стенографията. Нѣкои системи различаватъ кореспонденчна стенография и дебатно писмо, други системи иматъ пълно и съкратено писмо. Разликата между кореспонденчната стенография и пълно-писменната се състои въ туй, че въ първата се употрѣбаватъ сигли, а въ послѣдната не. Тая разлика впрочемъ е твърдѣ незначителна, и да кажемъ, че се отмахватъ всичкитѣ сигли, то бързината не ще да пострада значително.

Стенографическото писмо се отличава отъ обикновенното: първо по писменитѣ си знакове и второ чрѣзъ непосредственото съединяване на съгласнитѣ по между си и съ гласнитѣ. Ако вземемъ прѣдъ видъ, колко мѣчно се изучава обикновенното писмо, при своето самоволно правописание, за което стенографията не иска ни да знае, то намѣсто него може да се изучава съединяванието на съгласнитѣ и гласнитѣ, безъ по-голѣмъ трудъ отъ колкото правописанието въ обикновенното писмо.

Стенографическото кореспонденчно писмо може тогава да замѣсти обикновенното писмо, то може общо да се изучава и общо да се прилага; защото дава сѣщо както обикновенното писмо пълнѣ и точнѣ гласъ и може тѣй лесно да се пише както обикновенното писмо, при всичко че го надвива въ бързината двойно и тройно. А стенографическото писмо може чрѣзъ прилагане на съкращенията да стане даже и 5 пкти по-бързо отъ обикновенното. Първата бързина, която се отнася къмъ обикновенното писмо както 3 : 1, стига за проститѣ писменни работи, на пр. за да се забѣлѣзватъ запискитѣ на висшитѣ училища и да се правятъ извлечения или конспекти. Нѣ дебатното писмо, което стои въ отношение както 5 : 1 къмъ обикновенното писмо, служи за стенографитѣ въ парламента.

Днесъ за днесъ трѣбва да опрѣдѣлимъ цѣлѣта на стенографията на пълно и точно; всѣко половичарство е врѣдително. Цѣлѣта е, да се замѣсти обикновенното писмо съ стенографията, а срѣдето за туй е, да се нареди едно общо-пълнописменно бързописание, отъ каквато и да било система; само че тя трѣбва да има една основа, върху която може да се съгради така сѣщо една система на съкращаванието, което ще способствува за писанието на най-бързий говоръ. Нуждно би било тоже да се тури азбуката на една такава стенография за основа на всичкитѣ европейски езици, което не е невъзможно нѣщо.

Профессоръ К. Faulmann
(отъ виенский университетъ).

БЕРЛИНЪ, 28. юлий 1893. г.

За бѣдждето на стенографията имамъ слѣдующето мнение: стенографията изисква все по-вече да се спестява врѣмето, което се счита като пара; и както паритѣ за мнозина сѣ недостатъчни, така и за челоуѣка е много пкти недостатъчно врѣмето. За това трѣбва да се изучава оназ бързописна система, която може най-скоро да се изучи и която при практическото прилагане не остава надирѣ отъ другитѣ системи.

Heinrich Roller.

(Слѣдв.)

O početku i razvitku stenografije u Hrvatskoj.

(Nastavak.)

Poslije one male digresije prelazim opet «ad rem».

Slovenski pisac, pjesnik i kritik Jos. Stritar veli pišući o Levstiku medju inim i ovo: Tko će jednom pisati istoriju slovenske proze, taj će morati stati, kad dodje do Krpana — to je ime pripovijesti, koju je napisao Levstik —, te pogledati natrag, za tim napred i razlikovati prozu prije Krpana i prozu poslije Krpana. Što je naših (slovenskih) boljih prozajika, svi su pošli njegovim tragom.

Te mi riječi Stritarove padaju na um, kad sam pišući o početku i razvitku stenografije u Hrvatskoj došao eto do Magdića. Već prvim svojim radom od god. 1864. Magdić je hrvatskoj stenografiji osjekao tako siguran i odlučan pravac, da se je ona u daljнем svom razvoju morala apsolutno držati toga smjera, ako je hotjela, da se uspješno i napredno razvije. I držala se je: jer njegovo je «Prilagodjenje Gabelsbergerova stenografičkoga sustava hrvatskomu jeziku» služilo kao osnovni temelj prvomu izdanju «Hrvatske stenografije», koje je god. 1871. izašlo u Zagrebu u 600 primjeraka, onda drugomu, koje je deset godina kasnije izašlo u Zagrebu u 1000 eksemplara, napokon trećemu, koje je od god. 1891.—1893. izlazilo u zagrepskom «Stenografu», glasilu hrv. stenogr. društva, i koje je ove godine izašlo kao školska knjiga u trećem preradjenom izdanju u 1500 primjeraka. Ergo crescit eundo. Na Magdićev je rad nadovezao god. 1876. i sl. i Bezenšek s tom razlikom, što se je on više približio Česima i što je imao pred očima homogenost jezika hrvatskoga i slovenskoga, izmedju kojih postoji samo specifična razlika. Na Magdićev je rad naslonio prošle godine i Miholić svoju «Hrvatsku stenografiju», koja je tiskana u 2000 eksemplara, i koju je u «Nastavnom vjesniku» (Zagreb, 1895. pag. 285.—291.) ocijenio S. Plivelić, a u ovom listu (str. 72. i sl.) Slavo Dragić. — Tako se eto preko trideset godina stenografija u Hrvatskoj razvija, napreduje i usavršuje na Magdićevu temelju! —

Reći će tko: Čudan je to pojav, što je odma dvije godine* iza slaba, nesustavna i neuspjela pokusa Vinkovićeva izašao Magdić s takim djelom, koje na prvi mah postade za sva slijedeća vremena temeljni kamen u zgradi hrvatske stenografije! — Tà rekosmo, da ni Vinković nije bio površan stenografski diletant, već dobro verziran

* ne godinu, kako je to pogrješno rečeno u ovom članku na str. 54.

stenograf, koji je stenografiju volio i rado se njome bavio; najbolji je dokaz tomu među inim i ta okolnost, što je u njega bilo i znamenito, rijetko i skupocjeno Gabelsbergerovo djelo «Anleitung zur deutschen Redezeichenkunst oder Stenographie!» —

Na to odgovaramo: Prvo, Vinković bavio se je skoro isključivo samo njemačkom stenografijom i poučavao je samo u njemačkoj stenografiji — jer je šezdesetih godina u krajiškim srednjim učilištima bio jošte njemački nastavni jezik; Magdić je pako već godinu dana prije nego je izdao svoje «Prilagodjenje» predavao na zagrepskoj realci — gdje je bio hrvatski nastavni jezik — hrvatsku stenografiju, a u tom ga je i njegov drug na tom zavodu Lipež, s kojim se je inače u težim stvarima mogao posavjetovati, podupirao. — Drugo, kad je Vinković god. 1862. napisao svoju raspravicu «Einige Winke in Bezug auf die südslavische Stenographie» još nebijaše nigdje nikakove stenografije slavenske — izuzam Hegerov prijevod njem. Gabelsbergerova sustava na česki jezik, koji je pokus Vinkoviću doduše bio poznat, ali ga on ne smatra uspješnim. Hegerovo djelo «Kurze Anleitung zur Steno-Tachigrafie für die vier slavischen Hauptsprachen»* čini se, da Vinkoviću nije bilo poznato, jer ga on ne spominje, što bi morao, jer se Heger u tom djelu osvrće i na ilirski jezik —; kad je pako Magdić god. 1864. izdao svoje «Prilagodjenje», već su Česi imali svoj «Těsnopis česky», koji je god. 1863.** u Pragu izradio zbor od sedam lica. Da je pako «Těsnopis česky» i Hegerov «Anleitung» Magdiću bio kod njegova «Prilagodjenja» pravi vademecum, to je već kod samoga alfabeta jasno: dok je na ime Vinković za *g*, *h* i *p* pridržao njemačke znakove, koji glasovnoj iteraciji i kombinaciji u slavenskim jezicima nimalo ne odgovaraju, Magdić uze ih iz «Těsnopisa českoga» i tako odma u prvom početku udovolji glasovnim zahtjevima tih konzonanata u hrvatskoj stenografiji. Nadalje o vokalizaciji i konzonanciji Vinković ni pisnuo nije, dok je Magdić jedno i drugo proveo pod uplivom «Těsnopisa českoga». — Napokon treći je razlog, zašto je Magdićeva radnja savršenija od Vinkovićeve taj, što se Magdić dao pomnije na svoje «Prilagodjenje» nego li Vinković na svoj pokus, za koji se kao i za predjašnju mu radnju može reći, da je plod brza djela.

Od njemačkih stenografskih znakova pridržao je Magdić u istom svojstvu sve vokale izuzam *i*, zatim konzonante: *k*, *l*, *n*, *r*, *s*, *b*, *d*, *m*, *v*

* Za ovo djelo veli Bezenšek («Jugoslav. Stenograf» 1876. str. 19.) i Miholić («Stenograf» IV. str. 54.) da je izdane godine 1849, a u «Těsnopisu českom», 1863., stoji u predgovoru, da je izašlo godine 1848. —

** Magdić u svom «Prilagodjenju» i Miholić u «Stenografu» II. str. 27. vele, da je «Těsnopis česky» (u I. izdanju) izašao godine 1862., što je pogriješno.

(njem. *w*), *e*, *č* (njem. *tsch*), *h* (njem. *ch*), *š* (njem. *sch*), *t*, *st*, *f* i *z* (njem. t. zv. *Mitte-z*).

Iz tjesnopisa českoga primio je: *j* (oba znaka), jedan *i*, *ž*, *g* (po jezičnoj analogiji), *p* i *št* (šć); od Hegera *dj* i *nj*.

Sam je promijenio (njem. *tt* u *tj*, povećani *l* služi mu za *lj*, tanak *č* za *ć*; dodao je još jedan znak sa *i* (analogan tankomu *j*), *št*, koji samo na početku upotrebljava, drugomu znaku za *e* okrenuo je petlju na lievo, ali ga u tom obliku ne upotrebljava, i konačno prevraća *s*.

Konzonante spaja neposredno na tri načina po primjeru česke i njemačke stenografije uz malu razliku. Nekojih sastavljenih konzonancija, koje su nužne, jošte nema; tako n. pr.: *mr*^{*}, *sr* i *sl* piše kao *ser* i *sel*, *cr*, *rv*, *čv* (ali ju ima na str. 8. kao siglu za *čorjek*), *hv* (ali ju ima na str. 11. kao pokratu za *njihov*; ali u opće ne voli zavojkom izražavati *hv*, već spaja radije *h* i *v* neposredno u oblik, koji je često vrlo sličan sa *hm* (cf. pag. 24. četvrti redak odozdo «*hvalim*»). — Nekoje su skupine suviše kao: *gt*, *df*, *hz* i *šf*, učinjene prema njem. stenografiji i *lv* prema tjesnopisu českom.

Vokalizacija provedena je u opće prema tjesnopisu českom i njem. stenografiji. Mjestimice manjka joj jošte eksaktnost. Tako n. pr. kod vokala *i* i *u* nije ništa rečeno, koji se konzonanti stavljaju u visinu odnosno u nizinu, pa tako nadjismo, da se i kod riječi *gub* i kod riječi *dug* stavlja *g* u nizinu! A kod riječi *vidimo* jedini je *m* na redici, pred njim je *d* u visini, a pred ovim *v*. U tjesnopisu českom sve je to precizno rečeno (cf. pag. 5, 6, 7 i 8.)

Nehtjede primiti Magdić iz tjesnopisa českoga: *nj*, *f* (ali ga je primio godine 1871.), simbolično naznačivanje početnoga *u* pretpotezom izpod redice (god. 1871. primio je i to), slovku *nu* (primio god. 1871.), pravilo da se mjesto *č* može pisati jednostavni *e* (god. 1871. primio, ali 1881. opet napustio), *sr* i *mr* (primio god. 1871.), izostavljanje *v* i

* Glede konzonancije *mr* piše Miholić («Stenograf» II. p. 54.): «Česi slijevaju *m* sa *r* prema *br* i *pr*, da mu oblik ponešto produljuju, čemu ne nalazimo primjera u njemačkoj stenografiji. . . . Pozivanje kod konzonancije *mr* na njemačku stenografiju sasvim je neumjestno. Znade li pisac, zašto *mr* nema primjera u njemačkoj stenografiji? — Zato, jer ga ne treba, pošto njemački jezik nema glasovne skupine *mr*! — Što će gavranu opno na nozi kad nije plivačica! — Pa onda si Miholić i protuslovi, kad na str. 56. veli: «U slovcu *mi* povećava (Magdić) kao i Česi pisme *m*.» — Po Miholiću dakle Česi i *mr* i *mi* označuju produljivanjem ili povećavanjem pismena *m*! — Tomu dašto nije tako. Česi *m* nešto malo («trochu») povećavaju samo onda, kad na nj prenašajo mekoću slijedećega *č* (vide pag. 5.) i kad hoće izraziti *mr* (vide pag. 10.) i to ovdje povećavaju *m* nešto više. Slovku *mi* pako pišu Česi već od god. 1863. pa sve do danas tako, kako je to i Magdić uveo u hrv. stenografiju god. 1871.

prebačeni *v* prema dolje, slovku *iti* — «*t* veskrz *tlusté*» — (primio istom god. 1891.), *so*, *mn* i *kn*.

Zaključujući svoje misli o Magdićevu «Prilagodjenju» veli Miholić u «Stenografu» II. str. 74. 3) ovo: «brzopisno gradivo upotrebljeno je potpunije u ovom (Magdićevom) nacrtu nego što nalazimo u Tjesnopisu českom, (isporedi naznačivanje samoglasnoga *a* i *u* pred suglasnim *l*, osavljanje suglasnoga *t* i *c* kad slijede iza *i*, slogove *uj*, *ur*, *uč*, *oj* sa njemačkim *ü*, *ur*, *ung*, *ö*.)» —

Da vidimo je li to stoji!

1. Kad bi «naznačivanje samoglasnoga *a* i *u* pred suglasnim *l*» bila kaka osobita tekovina za hrv. stenografiju u onoj formi, kako je to Magdić u svom «Prilagodjenju» izveo, onda bi se to moralo i održati. — A što vidimo? — Naznačivanje vokala *u* pred konzonantom *l* bilo je već a priori mrtvo rodjeno dijete, dok je naznačivanje vokala *a* pred konzonantom zamrlo godine 1881., tako da danas ni jednomu ni drugomu nema u hrv. stenografiji više ni traga, već smo se u tom sasvim povelili za «Tjesnopisom českim».

2. «Osavljanje suglasnoga *t* i *c* kad slijede iza *i*» i slog *ur* doista je Magdić prije iz njemačke stenografije primio u hrvatsku nego li Česi u svoju.

3. Znak za slog *uj* takodjer je već od god. 1881. medju pokojnima, te se danas *uj* bilježi u hrv. stenografiji tako, kako su ga Česi već 1863. godine bilježili.

4. Znak za sufiks *uč* (= njem. znaku za-*ung*) kako ga je Magdić 1864. god. uveo u hrvatsku stenografiju, u kojoj se još i danas nalazi — i vrlo je udesan —, Česi niti su ga ikada imali, niti će ga kao takova ikada imati. A zašto ne? — S istoga razloga, s kojega i Nijemci nemaju znaka za konzonanciju *mr*. Česki naime jezik ne pozna sufiksa *-uč* (*ajuć*, *ijuć*, *ujuć*).

5. *Oj* naznačuju Česi spajajući *o* sa *i*, kasnije sa *j* (Těsnopis český, 1863. str. 14., 15. i četvrté vydání, 1879. str. 22. litogr. str. 11.)

Tako eto stoji stvar. Nije bilo potrebe, da Miholić u svom članku «Stenografija u Hrvatskoj» sudi, da li je u «Tjesnopisu českom» ili u Magdićevu «Prilagodjenju» «brzopisno gradivo upotrebljeno potpunije»; ali kad se je već dao na to, morao bi svakako svoj pravorijek potkrijepiti strogo objektivnim a ne fiktivnim razlozima. O tom medju tim, bude li od potrebe, drugi put više.

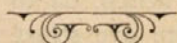
Drugi je dio Magdićeva «Prilagodjenja» uz neke iznimke dobro izradjen, navlastito kraćenje riječi; manje je uspjelo kraćenje sintaktično i kraćenje logično; ali je «in nuce» izražena temeljna misao debatnoga pisma, toga bisera Gabelsbergerova sistema. U okviru programske

radnje nije se ni moglo mnogo više — i za onda bolje reći —, a da radnja ne prekorači svojim opsegom tijesno odmjereni prostor. Na svršetku je radnje Strossmayerov govor, koji je besjedio u saboru za osnutak hrv. sveučilišta.

Da zaključimo. Svoje «Prilagodjenje» izradio je Magdić na osnovu «Tjesnopisa českoga», ali tako, da nije izgubio samostalnosti, koja se osobito prikazuje u rasporedu gradiva i nekim drugim pojedinostima. Mjestimice željeli bi, da se je još više držao «Tjesnopisa českoga». Kao prvi pokus sistematske hrvatske stenografske naučne radnje Magdićevo se «Prilagodjenje» mora smatrati uspjelim djelom.

(Nastavit će se.)

Stenografija — strast.

Poznato je, kako se u opće tuže učitelji stenografije, da im se često učenici zapuštaju, čim ostave školski prag.

Dogadja se, da imade učitelj pred sobom do 20 dobrih učenika; ali poslije kada bi trebalo da izvan škole vidi plodove svoga rada, naći će jedva dvojicu trojicu, koji imadu zbilja od njegova i svoga truda koristi. — Dakako da zato leži poglavita krivnja na samomu djaku, koji ili nije hotio da si u školi pribavi dovoljno teorije, da se uzmogne kašnje samostalno brzopisom služiti, ili ako i jest svladao teoriju, to se je ipak kašnje zapustio: nije si dao truda da prebrodi one poteškoće, koje dolaze u susret početniku. Teorija i vježba glavni su momenti, da netko postane i ostane dobrim stenografom. Ako samo jedno fali, zgrada nema temelja. (Theoria sine praxi — rota sine axi; praxis sine theoria — coecus in via.)

Oni rijetki stenografi, koji su u istinu toga imena vrijedni, skoro su ali svi strastveni, passionirani stenografi. Kao što imade strast u pušenju, piću i t. d., tako imade i ova strast; a radja se iz prave spoznaje nutarnje ljepote ove umjetnosti. Passionirani stenograf vidi u svojoj ljubimici — umjetnosti ne samo koristonosno pomagalo, već i divni produkt ljutskoga uma, koji ga krijepi i zabavlja svojom nutarnjom ljepotom i savršenim ustrojstvom. Dok monotono obično pisanje čovjeka duševno i tjelesno umara, stenografija ga razblažuje i krijepi.

Um se bistri i vježba rasporedanjem raznih umjetno gradjenih znakova, srce i duh se nasladjuje logičkom harmonijom, kojom su riječi

pikraćene i medjusobno vezane. Dok nestenograf mekanički niže slova kao slagar u tiskari, vezan ropski na njihov slijed; dok on silu vremena potroši prije nego dovrši kompliciranu sliku osobito velikih pismena: stenograf napiše u to vrijeme cijele riječi te najvećom slobodom po stalnim zakonima slaže umjetničke skupine, luči nužno od suvišnoga, bira spretnije od manje spretnoga, te tako miješa «utile dulci», — zabavlja se. Pisanje mu je slast a ne muka. On ne može da propusti nijedan dan, a da si toga užitka ne priušti: uživajući vježba se, vježbajući se uživa, a užitak i spretnost «crescit eundo». Stenograf passionirani jest prema običnomu pisaru kao gorostas prema slabomu pigmeju.

Djaka učiniti takovim stenografom, — to je ideal učitelja stenografije. Ali zato mora sam učitelj, da to postigne, biti passioniran u svojoj struci; tako će plemenitu ovu strast najprije probuditi u svojem gojencu. Passionirani, gorljivi učitelj postigne mnogo više od onoga, koji nije takav; jer tko ne gori, ne može niti upaliti. Kada duša gojenca već jednom gori, teže će ugasnuti, nego ako samo tinja.

Zato će biti učitelju glavna briga, da zanimivim svojim tumačenjem ovu «sacram artis famem» u gojencu probudi, te smatrajuć ga mladim svojim drugom, da mu pokaže ljepotu te umjetnosti.

N. pr. napišite sada Pavloviću vino i vila . . . . koji vam je način bolji? — «Kod vino zaoštrenje, a kod vila uzdizanje». A zašto? . . . . Evo ću vam kazati: da kod vino upotrijebite uzdizanje a kod vila zaostrenje *v-a*, lako biste u brzini napisao mjesto toga *v o j n o*, *viola*. Osim toga, čutite li, kako se kod vino ugodno iz šiljka od *v* prelazi u *n*, a kako je cijela skupina riječi *vila* zgodna i okrugla? A sada ustanite vi, koji ste to opazili . . . Digli ste se svi i time otsudili onaj drugi način kao manje zgodan i zato ne uporabljiv. A sada napišite riječ: *kitica* . . . . *Katica* . . . . *krtica* i. t. d.

Dok sam bio djakom, slušao sam ovakovo zanimivo tumačenje upravo sa zanosom. Kada je učitelj stupio u dvoranu, našao nas je obično cijeli roj kod ploče: svaki je hotio da je njegova metoda najbolja, a tek bi učitelj složio pruće se stranke. Svatko tražio kedu da napiše svoj izum, zanj svojatao isključivo valjanost: dapače znalo je tu i tamo skoro doći u življoj prepirci do fizičkoga «argumentum ad hominem». — Koji učitelj odgoji tako passionirane i oduševljene stenografe, imat će do mala oko sebe četicu suboraca u propagiranju lijepog i korisnog ovog umijeća, a — razumijeva se — i četicu zahvalnih štovatelja, koji će ga ljubiti kao svoga duševnoga oca i roditelja.

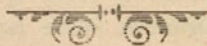
Ali dakako, tako odgojiti mladi stenografski naraštaj, stvar je vele teška, ako učitelj ne čuti ljubavi i oduševljenja do brzopisa.

Ova strast, koju imade učitelj da ulije u dušu svog gojenca, jest plemenita; dok su skoro sve ostale strasti čovjeku na štetu i sramotu, ova mu je na korist i ponos. Ova ga strast nikada ne zapašta, već ga prati kroz cio život: «vita brevis, ars longa» (Hippokrat. Aphorismi) moglo bi se u svojem smislu i amo aplikovati.

Tako se mladež priuča na plemeniti rad, odvrća od materijalizma, dobiva volje i smisla u prvom redu za samu plemenitu ovu umjetnost, a onda drugotno za sve što je lijepo, dobro i uzvišeno.

Goluban Dvořak.

Глас из Србије.

„Југославенски Стенограф и Гласник“ уређен у садањем лепом облику а на четири братска југославенска језика: српском, бугарском, хрватском и словеначком, дочекан је и примљен у нас са највећим допадањем и хвалом. О томе имамо уверења од многих меродавних лица, којима је први број овога листа дошао до руку. Шта више од појаве његове и у нас се опажа живље интересовање за изучавање лепога и најсавршенијега писања стенографског. Због тога су, као што знамо, у почетку ове године отворене у Београду већ две приватне школе за стенографско писање. Обе имају повећи број ученика а изгледу су, да ће их бити и више. Што је још значајније, појава „Југославенског Стенографа и Гласника“ покренула је српске стенографе на мисао о крајњој потреби, да се прикупе у једно „Српско стенографско друштво“, које ће радити на ширењу српске стенографије и теоријским и практичким радом. Припреме су отпочете и надамо се скором остварењу ове замисли.

Доказивати данас користност и потребу стенографије за све јавне и приватне послове свију редова грађанства, готово је сасвим непотребно. Стенографија је највиши ступањ савршенства, до кога је дошло писање. Ко зна да пише стенографијом, добија много и у времену и у материјалу и у радној снази; а то у данашње доба много значи. У будућности пак стенографија мора доћи у општу употребу као редовно обично писање цивилизованог света, ако ни због чега другог, оно зато што је то и најбржи и најекономнији и најсавршенији начин писања. Што испишемо стенографским писањем за један сахат времена, за то нам треба да пробавимо пишући обичним писменима пет до шест сахата. Где пишући обичним писменима требамо

читаве табакe, ту је стенографу потребан мали листић хартије. За што би нам требало 5—6 добрих писара, то нам све за исто време може да испише само један стенограф! Стенографија је дакле добро дошла свакоме ко има да пише брзо, много или често пута. Она је добро дошла: научнику и песнику, који хоће брзо да стави на хартију своје мисли; она је права потреба ученику, који хоће тачно да бележи предавања својих наставника; званичнику, адвокату, трговцу, путнику, војсковођи и војнику — у опште свакоме је потребно и корисно ово за данас најсавршеније и најекономније писање. Новинари и дописници њихови, који знају стенографски да пишу, свршавају своје послове 5—6 пута лакше и брже од оних, који то не знају; а шта то вреди, они нека кажу. Па колико је стенографија скупочена за скупљаче живих умотворина народних, које се могу да чују само из уста народа у особитим годовима: на саборима, весељима, селима, славама, свадбама, погребима и т. п.; колко је она драгоценa за бележење и опис народних обичаја, који се само о таквим годовима могу да виде, чују и опишу! То би нам наш неумрли Вукъ Караџић могао најбоље казати, који је на једном месту и зажалио за стенографијом, — а да је се знао њоме служити, колико ли би нам више драгоцених умотворина народних прибрао? Да ли још треба и поменути, колико стенографија вреди у народном представништву, у збору научара и политичара, у збору трговаца и банкара, у суду . . . и т. д. То се не да проценити. Права, потпуна и истинита јавност не да се замислити без стенографије. Стенографија је фотографија живе речи. Зато је творац данашњег најбољег система стенографије Габелсбергер, по чијем је систему и наша српска стенографија написана, овој вештини писања и дао име: «Die Redezeichenkunst».

И кад је овако велика потреба и корист стенографије, сви на славенском југу, који су њоме упознати, па и ми у Србији, огрешићемо се јако о своју дужност и себе саме, ако не порадимо својски, да се стенографија у нас што пре одомаћи. У том погледу и Хрвати и Словенци и Бугари урадили су већ много више од нас у Србији. У нас животари стенографија већ више од 20 година. Приберимо се и радимо! „Југославенски Стенограф“ отворио нам је са братеком уредношћу и предузетљивошћу своје ступце и за нашу српску стенографију. Он нам је дао и примера, како треба радити, да се дужности својој одужимо. Угледајмо се на њ и прихватимо братски нам пружену руку братску за заједнички рад!

Л. Поповић.

Odgovor na odgovor g. Magdića.

(Piše A. Bezenšek.)

«Sapo zaprli.»

Danica.

Zagrebški «Stenograf» se je po jednoletnem spanju spet probudil. Menda se ne motimo, ako rečemo, da ga je vzdramil naš list; drugače bi gotovo nja urednik g. Magdić še vedno spal. «Mi vstajamo, in Vas je strah» — lahko bi mi rekli s pesnikom, ko vidimo precej v prvi številki letošnjega tečaja, izišlej prošlega meseca, skoraj celo polo posvečeno našemu listu in naši osebi. Res preveč časti in preveč — strahu!

G. Magdić piše na str. 36—45 «odgovor g. Bezenšku na njegove napadaje». A precej v prvi alineji mi podtika, da sem bil nastopil «pot maščevanja». To je pa vendar protuslovje: kdor se hoče maščevati, ta mora imeti uzroka za to; moral je že biti «napadan» ali kaj takega. Ne, tega g. Magdić neče priznati, on misli da je nedolžen, samo meni je baje «namen maščevanja», kakor trdi tudi v predzadnji vrsti svojega članka.

Da se objasnimo!

Dvajset let je minulo, odkar je začel g. Magdić mene napadati, včasih neposredno sam, včasih pa posredno po svojih «trabantih». Molčal sem do letos, če tudi so me večkrat moji prijatelji nagovarjali, naj dam primeren odgovor. Prva leta, ko sem deloval v Zagrebu ter izdajal tam «Jugosl. Stenografa», nij hotel stopiti sam na dan, zato pa so bili «trabanti» bolj predrzni. Imen ne omenjam, ker so oni deloma že umrli, a se držim pravila: «de mortuis nil nisi bene». G. Magdić še gotovo dobro pomni, da sem pisal o njem z največim spoštovanjem v prvem tečaju «Jugosl. Stenografa», ter omenjal zaslug, katerih si je pridobil za hrvatsko stenografijo, ravno tako kakor se mu n. pr. priznavajo na drugem mestu v današnjem listu. A on je tudi na to odgovarjal z neprestanimi intrigami. — Jaz pa sem molčal, misleči da je bolje take ljudi v miru pustiti. In ko sem dobil povabilo od bolgarske vlade v jeseni leta 1879., naj pridem kot stenograf v sobranje, bilo mi je to že zarad tega dobro došlo, ker mi je bila dana prilika, umakniti se onim ljudem, kateri se toliko boje moje konkurencije. G. Magdić ima torej jedno «zaslugo», katera morda do sedaj še nij med stenografskim svetom znana, da je — če tudi nehotice — s svojimi intrigami pripomogel, da sem se lakše odločil, zapustiti domovino ter se podal v daljne dežele orat celino na stenografskem polju. Habeat

sibi! Za to sem mu prav za prav hvaležen in z meno vred morda še mnogi drugi; a zamerjam mu, da me še potem ni v miru pustil, ko je vendar imel na Hrvatskem spet svobodno polje.

Namesto da bi se bil on poprijel resnega dela, začel je kritikovati moje proizvode po raznih nestrokovnih listih hrvatskih, katere jaz v Bolgariji niti čital nisem. A našel se je značajan mož in veren prijatelj, kateri je g. Magdiću v «Hrvatskem učitelju» leta 1881. temeljito odgovarjal ter njegove napade odbijal, tako mu je «sapo zaprl» za več let.

Leta 1891. začel je g. Magdić v Zagrebu uredovati nov časopis «Stenograf». Zdaj je ta že v IV. tečaju, ali skoraj ni broja, kjer ne bi bilo polemike: še celo številko je posvetil enkrat meni. Nazadnje je bilo to preveč ne meni — jaz sem to preziral, — ampak mojim mnogobrojnim prijateljem, kateri so se menda bali za moj «prestige», ter so me napotili k temu, da začnem odgovarjati. Ako nisem začel z odgovorom na Magdićevo kritiko slov. stenografije, to je moja stvar. Je še vedno čas. Za to se g. M. moti, ako misli, da tiste kritike ne morem «opovrči in z razlogi obezkrepiti», ampak da se hočem le radi te kritike «maščevati». Rajše sem začel z drobnimi stvarmi, kakor je n. pr. njegovo samoglasno *r*, njegove sigle in njegova kaligrafija. To so samo malke «prestreljke» (Geplänkel), pri katerih se ne porabi mnogo smodnika; a na večo borbo sem bil pripravljen pozneje, ako g. Magdić ne bi bil vrgel s svojim zadnjim odgovorom orožje za plot.

Razglejmo si torej danes samo omenjeni «odgovor». Da bode mogoče lažje priti do kraja, moramo deliti v dotičnem članku zrno od lupine ali stvarno od osebnega.

G. Magdić začena svoj «stvarni» odgovor s sledečimi stavkom: (Glej str. 37.) «G. Bezenšek treba, da izrazi samoglasni *r* tri sredstva: 1) on piše *r* izrično, 2) daje mu krepko potezo in 3) stavlja ga pod črto. To so ravno tri sredstva za jedno svrho», — G. Magdić je tukaj precej napravil to napako, katera se v logiki imenuje «mutatio elenchi», ali pa «ignoratio elenchi» t. j. on je promenil theso, zasuknil jo po svoje, da bi me na ta način lažje «pobijal». To pa ni dovoljeno niti po zakonih logike niti se strinja s pojmom poštenja. To se pravi svoje čitatelje slepiti, a protivnika žaliti.

Kakšno osnovo imam jaz za svoje samoglasno *r* v stenografiji? To je jasno povedano na str. 27. «Jugosl. Stenografa»: «Zlogotvorno *r* razvilo se je deloma od *ra* (odnosno od *re*) deloma od *ru*. V staroslovenskem, a tudi v bolgarskem in ruskem se piše poleg njega *ъ* ali *ѣ*. — Kakor se sploh simbolizujejo samoglasniki v predstojemem so-

glasniku, tako se morata dosledno simbolizovati tudi **ѣ** in **ѥ** (odnosno zlogotvorno *r*) v predstoječem soglasniku. To se opravi ne samo na osnovi staroslovenščine in primerjajoče slovnice slavjanskih jezikov, ampak še posebej na osnovi novobolgarščine, kjer se še zdaj dobro čujeta za *r*-om poluglasa **ѣ** in **ѥ**.»

To je povedano jasno in razumljivo za vsakega. Samo g. Magdić neče ali ne more tega razumeti ter napravi «ignoratio elenchi», kakor da bi imel pred sebo same nevedneže. Meni je do tega stalo, da izrazim poluglasnik **ѣ** ali **ѥ** (odnosno **ж**) simbolično, in za to rabim dosledno — kakor je napisano na str. 27. v 3. alineji — takšen simbol, ki odgovarja kakor jednemu, tako drugemu samoglasniku, iz katerih so nastali, namreč nizko lego (*u*) in jako senčno potezo (*a*). Kje so torej tri sredstva? Vsakdo jih lahko prešteje da ste le dve ali prav za prav jedno, ker se oboje (nizka lega in ojačanje ali nadebljanje) izvrši ob jednem v istem znaku; a *r* se piše in izrazuje z vlastnim znakom. Ta znak stoji za sebe, in ne biva ga pomešati z simbolom. Krepka poteza in nizka lega sta simbol ne za *r* ampak za dotični poluglas. Kako smešno torej beseduje g. Magdić nekaj vrst niže: «Ako se piše znak, odpade simbol, ako se pako rabi simbol, tedaj se opušta znak; oboje namreč znak in simbol ob jednem ne sme se rabiti». Ako bi bilo tako, potem odpade vsako simbolizovanje vokalov v konsonantih. To je popolen nesmisel! Ko je vendar glavna prednost Gabelsbergerjevega sestava simbolizovanje samoglasnikov v znakih za soglasnike.

G. Magdić pa pravi (glej str. 37. vrsta 9 od spodaj): «Pisati znak, pa ga še nakititi s kakim simbolom, ni navada niti v običnem pismu (to je res, v običnem pismu tega nij. Pis.), v stenografiji pa je gotovo popolen nesmisel». Kam pa ste zabredli g. Magdić, za Boga! — To je pač osnovna zmota Vaša, a ne moja, kakor mi očitata. In ker ste pri thesi zapadli v tako zmoto, je vse kar izvajate iz nje, popolnoma krivo: vse štiri zmote, ki jih glede *r* meni očitata, so le paralogizmi t. j. krivi zaključki, s katerimi moti človek samega sebe. Zdi se mi, da se je med jednoletnim spanjem Zagrebškega «Stenografa» njegovemu uredniku vse to le sanjalo, — drugače ne bi mogel, precej ko se je zdramil, tako mešanico napisati.

Kar piše g. Magdić o filologiji sploh in o staroslovenščini posebej, s tem le dokazuje da mu je jezikoslovje res «terra incognita», kakor sem mu že na str. 30. tega lista povedal. S slepcem se ne moreš o barvah prepirati. A vsaj to bi on moral vedeti, da se vsak dober stenografski sestav mora osnovati, na zakonih jezika in da se mora

njegovim posebnostim tesno prilegati.* Osnovalec stenografskega sestava, kateri ne bi poznava! zakonov jezika in nja posebnosti ali ne bi hotel o njih nič vedeti, bil bi pravi unicum in njegov proizvod monstrum. A vendar se usoja na str. 39. g. Magdić tvrditi: «Stenografija ne rešava gramatičnih in jezikoslovnih pitanj, pa zato tudi ne more iskati v jezikoslovju in v inače častnej staroslovenščini sredstev za svoje namene». Da stenografija ne rešuje gramatičnih in jezikoslovnih vprašanj, to je popolnoma resnično; ampak ravno narobe bi se moralo reči: gramatika in jezikoslovje često rešujeta stenografska vprašanja, pa zato mora stenografija iskati v jezikoslovju in — ako se tiče kakega slavjanskega jezika — v častnej staroslovenščini sredstev za svoje namene.

Kdo kaže torej «tragikomično figuro» v tem vprašanju g. Magdić? Lehko je pogoditi.

Ako g. Magdić sumnja o mojih studijah slavjanskega jezikoslovja, lahko se prepriča iz arhivov Zagrebškega vseučilišča od leta 1874. do 1877., da sem vedno bil med redovnimi slušatelji slavno-znanega slavista prof. dr. Geitler-ja. A podobno bi lahko zvedel iz arhivov Praškega vseučilišča (na Clementinumu) kjer je predaval slavistiko prof. dr. Hatala, ki je bil tudi na glasu kot izvrsten jezikoslovec. Oba spoštovana moja učitelja sta med tem časom že umrla, in morda bi se v grobu obrnila, ako bi slišala, da baje jeden njunih slušateljev — poleg tega da govori in piše več slavjanskih jezikov — ne zna dobro teorije o ѣ in ъ ter o zlogotvornem ꙗ. To bi bilo res žalostno! — Ironične opazke g. Magdića so si torej popolnoma neumestne v tem obziru.

Potem pa se g. Magdić poda še na drugo polje, katero je za-nj ravno tako polzko kakor jezikoznanstvo, — to je lepopisje. V št. 4 našega lista smo napisali o tej zadevi cel članek, na katerega g. M. odgovara z nekaterimi nesolenimi frazami. Pravi med drugim, da se tiska cela stenografska priloga «Jugosl. Stenografa» pri C. Creuzburgu v Draždanih. To pač nij novo za nobenega, kdor čita naš časopis; saj stoji na poslednej strani vsakega zvezka spodaj: «Litogr. C. Creuzburg, Draždane». V tem zavodu se torej izdeluje stenografska priloga po rokopisu urednika, ki je tudi istotam podpisan. In vendar je g. Magdić tako nesramen, da nas dolži «drzke falzifikacije». Zakaj? Za to ker smo rekli, naj blagovolijo čitatelji primerjati nekoliko vrst, izrezanih iz Zagrebškega «Stenografa» in pisanih z Magdićevo roko ter fototipi-

* Dr. Methner pisal je že leta 1855. v Michaelijevem časopisu o Stolzejevem sestavu sledeče: «Unser System ist ein echt deutsches, auf den Gesetzen der Sprache so einheitlich sich erbauendes, ihren Eigenthümlichkeiten so eng angepasstes, dass es eben nur für diese geschaffen ist.»

ranih v našem časopisu (str. 57) z onimi, ki so napisane po našem pravo — in rokopisu na str. 31. stenografske priloge. Kdor ima oči — če tudi nestrokovnjak — lahko vidi, kako velikansk je razloček med jednim in drugim; seveda na kvar g. Magdića. In to ga je tako hudo opeklo, da se je spozabil in zakričal: «to je drzka falzifikacija!» Mar fotografija nij v stanju točno podati njegovih zverženih in prekrižanih znakov? On sicer trdi, da je «dosta slabo izvedena fototipija njegovega rokopisa». Mi pa pravimo, da je prav dobro izvedena, kakor so sploh vse fototipije, ki se delajo v najbolj glasovitem kemigrafičnem zavodu v Pragu. Ampak to še po nazorih g. Magdića ne sestavlja celo «drzko falzifikacijo». Glavna reč je to, da na kraju vsakega broja stenografske priloge nij napisano, kdo jo avtografuje. Označena je sicer točno «litografija C. Creuzburga v Draždanih», kakor je pod tiskano polo označeno «Tisek D. Hribarja v Celji». A kateri avto- ali litograf izdeluje pri Creuzburgu naš list, to je isto tako malovažno, kakor to, kateri stavec ga stavi po našem rokopisu. To je celó privatna stvar dotičnega zavoda, katera se še samega urednika ne tiče, a kamo-li takega nepoklicanega gosta, kakor je g. Magdić. Ako ta misli, da pozna dotičnega delavca, naj mu veruje kdor hoče; to nas malo briga. A da veli, da si mi prisvojujemo tuje delo, to je laž! Naš list ima mnogo sodelavcev (pisateljev, slikarjev, raznih foto-lito- in tipografov); nekateri izmed njih se podpisujejo, drugi ne. Vsakemu svoje! A urednik je obvezan s častno besedo, da ne pove nikdar imena nobenega sodelavca, kateri se neče sam pod svoj proizvod podpisati. Po kakošnej indiskreciji je torej g. Magdić prišel do tega, da citira ime g. Schöttnerja? Od uredništva gotovo nij zvedel nobenega imena; morda samo uganja, ne da bi pravo zadel. A povemo mu enkrat za vselej, naj se ni najmanje ne briga za to, kdo je naš sodelavec. To je privatna stvar urednika in dotičnega sodelavca, a nobenega tretjega človeka. Ako bode pa g. Magdić po tajnih potih okoli lazil, da bi zvedel za ime kakega našega sodelavca, in če bode sumničil tega ali onega bez dokazov, potem mu bomo mi odvrnili: to je drzka falzifikacija!

Toliko bi bilo «stvarnega» v odgovoru g. Magdića, vse drugo je pa osobno, če tudi je že v gornjem dosta osobnih napadov, ki se pa niso dali od jedra olupiti, in smo bili primorani jih skupaj na mizo postaviti. Zdaj pa rajše vstanimo od mize, kajti oni osobni napadi g. Magdića sodijo nekam drugam, a ne na mizo. Ker nam je neprijetno se s tem baviti, bomo gledali na kratko odvrniti.

G. Magdić je gotovo večkrat razmišljeval o tem, kako je sitno, ako človeku manjka «temeljito stenografsko-strokovno znanje», potem

je menda o tem sanjal, in ko se je probudil, je precej sedel pa zapisal to na naslov svojega protivnika. «Wie der Schelm ist, so denkt er von andern» (Göthe). S tem je nekako hotel umiriti svojo vest, ki mu očita: zakaj nimaš strokovnega izpita, diploma ali kaj takega, kakor jih ima moj sopernik? —

Nadalje misli g. Magdić, da mene žene nekakšna slavohlepnost. Ako si kdo želi pridobiti slave, to nij napačno, nij greh. Na svojo čast mora vsakdo ponosen biti, in zato ne sme trpeti, da bi jo kdo skrunil. Iz tega uzroka tudi odgovarjam g. Magdiću. «Kdor se pretvarja v črva, ta se potem ne sme pritoževati, ako ljudje tepčejo po njem», pravi neki moralist. A kaj prav za prav pomeni biti slaven? Odgovarjam z neko priprosto definicijo: «Slaven je tisti, ki ga poznajo takšni ljudje, katere on sam ne pozna». I kaj pa je v tem? —

Kdor boluje na «megalomaniji», ta gotovo nebi zapustil lepi Zagreb in dobro urejeno državo, v katerej se dá po lestvici plezati više in više, posebno ko je bil že leta 1878. predložen po profesorskem zboru modroslovnega fakulteta kr. sveučilišta Franje Josipa I. v Zagrebu za učitelja stenografije na rečenem fakultetu, — pa bi se podal v tujo deželo, kjer je vse negotovo, kjer so vladali primitivni odnošaji in kjer kot tujec ne more nikdar z domačimi tekmovati. Mene torej ni gnala tje nobena «megalomanija», ampak želja, da bi bratom kaj koristil in da bi bil veren oporoki Gabelsbergerja, kateri je svojim učencem priporočal, naj razširjajo njegovo koristno iznajdbo. Z mladeniškim navdušenjem sem leta 1879. nastopil daljno pot (tedaj je trajala pot iz Zagreba do Sofije sedem dni), in se lotil trudnega dela v najtežavnejih okolščinah. Pet let sem deloval v Sofiji kot stenograf v sobranju in dvanajsto leto že delujem v Plovdivu kot učitelj stenografije in drugih predmetov na gimnaziji. To je sicer skromna služba, a vendar sem zadovoljen, ker mi pravi vest, da sem izpolnil svojo dolžnost po svojih močeh. Ako bi bil hotel v Zagrebu klečeplaziti okolo onih, ki so bili uplivni, bil bi dospel gotovo više v šestnajstih letih. A ravno ker te bolezni nisem poznal, lahko danes rečem s pesnikom: selbst erschuf er sich den Wert. Ako imam za to kako priznanje, gotovo nij došlo iz Zagreba, kjer je imel g. Magdić svobodno polje si tudi takega pridobiti bez vsake konkurencije.

G. Magdić mi podtika, da «odkar sem se pojavil na stenografskem polju jugoslavjanskem, umišljujem si, da nema nikdo več niti prava v stenografiji kaj znati, misliti in delati». To je popolnoma krivo mnenje. Ravno nasprotno: vsikdar sem podbujal svoje učence v Zagrebu, Sofiji in Plovdivu k temu, naj delujejo pridno na stenograf-

skem polju, ki je še zelo pusto. O tem pričajo moji govori, moji spisi a posebno članki v vsakem tečaju «Jugosl. Stenografa». Še v istem članku v br. 2. str. 22., nad katerim se g. Magdić spodtika, ter ga imenuje tendencioznega, spodbujam svoje učence, «naj vsaki v svojem poklicu deluje po svojih močeh za razširjevanje stenografije». Tudi pri «Jugsl. Stenografu» sodeluje vsled moje prošnje nekoliko vrlih moči iz raznih pokrajin na slavjanskem jugu, in nadjam se, da jih bode še več pristopilo v naš krog. Kako neresnična je toraj tvrdnja g. Magdića, da hočem jaz biti «sam, jeden, jedini, prvi, v kratko vse, na celem slavjanskem jugu in pograničnih deželah». Baš protivno: jaz želim, da bi nas bilo čim več skupaj pri tej stroki v popolnej bratskeji slogi. In fakt je, da si z nobenim drugim znanim stenografom niti na slavjanskem jugu, niti na severju ne nasprotujemo. Pa tudi s stenografi drugih narodnosti živim vedno v najlepšem soglasju. Jedini g. Magdić mi že dvajset let ne da miru, ako tudi sem mu ponujal roko za spravo, n. pr. v onem spisu «Beiträge zur Geschichte der Stenografie bei den Südslaven», kjer sem mu priznal vse njegove zasluge, mu oddal vso čast itd.; on pa sedaj udira tudi po tej knjigi ter jo imenuje «nekakva vrst avto-apotheoze s tendencijo, očito za vsakega, kdor zna, za čim g. B. poglavito ide». To je vendar strastna zagrizenost!

Verjamem, da g. Magdića peče, da je po visokem ministerstvu na Dunaju odobrena za slovenske šole moja «Slovenska stenografija», a njegova je šla pod klop. A temu nisem jaz kriv; sicer je pa tekmovanje v znanostih vsikdar dovoljeno. In to je ravno dobro; v tem je garancija za napredek. Čemu torej toliko jeze, toliko napadov, toliko grdenja? — Po toči zvoniti je tako prepozno. Ako bi pa jaz bil vedel, da bo moja «Slovenska stenografija» tako silno razburila živce g. M., rajše bi bil svoj rokopis zaklenil v ormaro ter ga hranil — za bolj mirne čase.

Na koncu svojega odgovora (na str. 44.) piše g. Magdić: »Prepir mi je mrzek a posebno z g. B., zato mu ne bom odgovarjal, naj piše, ako hoče» itd. Tukaj bi bilo lepo, ako bi se moglo reči: «Ende gut, alles gut». No ako je res g. M-u. prepir mrzek, a posebno z menoj, to se bode moralo še na delu dokazati; dosedajna skušnja — kakor je zgorej omenjeno — žalibog drugače uči. Da je meni prepir mrzek, to sem dokazal najbolje s tolikoletnim molčanjem in s tem da se sploh z nikomur rad ne prepiram, ampak vedno v miru živim s strokovnjaki in nestrokovnjaki. Če pa pravi g. Magdić, da mi celó ne bode odgovarjal, naj pišem, kar hočem, to se da tolmačiti na dva načina: ali me on hoče ignorovati, ali pa mi ne more odgovarjati. Prvo tolmačenje zdi

se nam celo neumestno, ker je v opreki z vsem dosedanjim njegovim ravnanjem, in pa naš list je faktor, kateri se ne da ignorovati od nobenega strokovnjaka. Ostane torej drugo tolmačenje, — a za to smo že napisali zgoraj moto: — «sapo zaprli». Dixi!

ДОКЛАДЪ

за ползата на стенографията, прѣдставенъ въ фран-
цуский сенатъ

отъ Lefevbre Duruflé, бивший министръ.

(Продължение и край отъ бр. 5.)

Стенограмътъ се намира на стр. 59 въ притурката.

Какъ е станало, че при толкова улеснения, дадени на интелектуалното движение чрезъ приспособлението на нови срѣдства и чрезъ толкова различни изнамѣрения, е останалъ първобитния начинъ за изражението на чловѣческата мисль чрезъ писанитѣ символи все същия както си бѣше отъ началото? Вижда ни се странно, че се придържаеме съ такава упоритость о бавния и уморителния начинъ на старото писание, когато имаме на расположеение една система, която ни дава възможность, да пишемъ думитѣ толкозъ бързо, както ги произнасятъ устатата. Ние разбираме, че хората въ извѣтна възраст, които бѣхъ възпитани споредъ старата метода, отказватъ да се занимаватъ съ изучаванието на единъ подобренъ начинъ на писание; нъ не може същото да струва за младата генерация, на която би било лесно да се запознае съ една система на писание, стояща въ по-близко сношение съ интелектуалната дѣятельность, каквато днесъ въ вѣчко прѣобладѣва.“

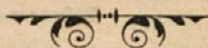
На ония, които се плашатъ отъ мѣтнотитѣ на стенографията, прѣдлага учения прѣдѣдатель, да приематъ поне ония толкозъ многобройни съкращения отъ срѣдовѣковнитѣ памятници (въ лапидарний стиль), гдѣто се замѣтвахъ чрезъ единъ конвенционаленъ знакъ прѣдлозитѣ и окончанията на едно голѣмо число думи. Впрочемъ той не формулира никакво практическо заключение, нъ изразява надеждата, че ще види това нововедение да обърне на себѣ си надлежното внимание.

Било би намъ много лесно, господа сенатори, да ви докажемъ, че прѣдметътъ, съ които се занимаваме, не е недостоенъ за вашия интересъ, като посочимъ на историята. Ние би могли да ви припом-

нимъ, че стенографията се е употрѣблявала вече у старитѣ Гърци отъ Ксенофонта за заблѣзване думитѣ на Сократа; употрѣблявала се е тоже въ Римъ отъ Тирона, на който ние дължимъ запазването на Цицероновитѣ рѣчи; тя е служила за распространението ученията на черковнитѣ отци; сетнѣ въ врѣмената на невѣжеството и варварството била е прѣслѣдвана като едно искуство, което зима участие въ магията и некромансията (черно искуство), а най-подирѣ се е възобновила въ Англия заедно съ учреждението на съвѣщателнитѣ събрания . . .

Нѣ единъ докладъ за прошения не е една учена расправа ex professo, и ние мислимъ, че говорихме достатъчно, господа сенатори, за да сте въ състояние да се произнесете върху прошения на г. Мартена въ тая смисълъ, че то трѣбва да се испроводи до министра на народното просвѣщение, както комисията има честта да ви прѣдлага. (Одобри се мнението на комисията.)

Стенографически новини. Stenografske viesti.

Stenografske novine. Стенографске вести.

ОТЪ БЪЛГАРИЯ.

— При веѣка търговска камера въ България ще има по единъ стенографъ. Годишната заплата е опрѣдѣлена отъ 1800 до 2400 лева. При пловдивската камера е назначенъ за такъвъ бившия нашъ отличенъ ученикъ Костаки Традафиловъ, който е свършилъ и гимназията съ отличие.

— Въ Шуменъ изучаватъ стенографията около 10 души подъ ръководството на г-на П. Недева.

IZ HRVATSKE.

— *Izpit iz stenografije položio je pred kr. izpitnim pojerensvom u Zagrebu g. Antun Plohl, rodnom Slovenac, učitelj na vježbaonici u Sarajevu.*

— *O stenografiji u hrvatskom i dalmatinskom saboru crpimo slijedeće podatke iz zagrepskog «Stenografa» br. 5 i 6: Od zasjedanja sabora, otvorenog 30. rujna 1885. uredjen je bureau tako, da se stenografu*

odmah prepisuju i isti dan u štampu šalju, a drugi se dan potpuno stenogr. izvješće prije sjednice saborskim članovima razdieli. Sada sastoji brzopisni ured hrvatskog sabora iz slijedećih članova: ravnatelj profesor u m. Franjo Magdić; zamjenik ravnatelja kr. sveučilištni profesor Dr. Josip Šilović; stenografi voditelji turnusa: gimn. profesor, učitelj stenografije na sveučilištu Stanko Miholić; ravnajući učitelj Ljudevit Tomšić; sudbeni pristavi Vojteh Štajdohar i Dr. Franjo Salavari, i kotarski pristav Dr. Milan Novak; pomoćni brzopisci: Dr. Srećko Bošnjaković, profesor realke Ivan Jamnicki, stud. phil. Stanko Hondl, sudb. avskultanti Dr. Vinko Marton i Ilija Prica. Osim ovog osobja posluju u uredu dva aspiranta: Lavoslav Jamnicki i Aleksander Horvat. Stenografski rad u sabornici je podieljen na 5 turnusa, od kojih svaki radi 15 minuta. Dok koji turnus dodje opet na red, proteče jedan sat, a to mu vreme dostaje, budući obojica prepisuju, da stenogram prepíše. Ovim je načinom za jedan

sat iza svršene sjednice čitav manuskript priredjen za tisak, i pošto je tiskara prema tomu uređjena, izadje potpuno stenogr. izvješće drugi dan tiskano i dieli se među članove saborske. Osoblje stenografskog ureda namješteno je dekretima saborskog predsjedništva sa stalnom godišnjom plaćom, koju svaki član u mjesečnim anticipandnim obrocima iz saborske blagajne diže. Plaće su odmjerene ovako: zamjenik ravnatelja dobiva 800 for.; stenografi voditelji turnusa 2 po 800 for., a 3 po 500 for.; pomoćni stenografi 3 po 350 for., a dva po 300 for. Ravnatelj transferovan g. 1885. od realke k saboru dobiva na svoju profesorsku plaću doplatak iz saborske blagajne od 600 for. Članovi izvan Zagreba namješteni imaju za vrijeme zasjedanja sabora službeni dopust i naknadu putnih troškova. Hrvatski sabor redovito zasjeda obično 3 mjeseca u godini. U novije doba obraća se u oči saborskoga zasjedanja predsjedništvo dalmatinskoga sabora na kr. zem. vladu radi stenografa. Tako je u predprošlom (g. 1894) zasjedanju saborski stenograf g. Dr. Franjo Salavari sa g. Aleksandrom Horvatom obavljao stenografski rad u dalmatinskom saboru. Ista dvojica stenografa poslovala su i u prošlom ovogodišnjem zasjedanju.

IZ SLOVENSKIH DEŽEL.

— **Stenografski venček osnovali** so si bili tekom minolega šolskega leta slovenski dijaki knezo-škofijskega dijaškega semenišča v Mariboru pod vodstvom vrlega sedmošolca Al. Potrča. Vadili so se v slovenskeje stenografiji po dve uri na teden. Udeležencev je bilo oko 20. Našemu dopisniku iz Štajerskega, v poslednjem broju to še ni bilo znano. Veseli nas, da moremo danes dotično poročilo dopolniti in javiti, da je naša želja, naj bi se spet oživel

«stenografski venčki» na Slovenskem, vsaj de'oma izpolnjena. Nadejamo se, da bode početkom prihodnjega šolskega leta tudi na drugih zavodih ta lepi primer Mariborskih slovenskih dijakov našel posnemovalcev.

— † **Ivan Tanšek**, notarjatski kand. in bivši stenograf v kranjskem deželcem zboru, umrl je Brežicah na Štajerskem 29. marca.

IZ SRBIJE.

— На прошлој српској скупштини у Нишу, која је била сазвана за 10. април 1895 год., радили су као стенографи: г. Настас Антоновић, председник суда као шеф; Пав. М. Стевановић, судија; Љубомир Величковић, Младен Спасојевић, Драгић Солдатовић, Војислав Лукић и Милутин Першић. И међу њима се пробила мисао, да оснују удружење српских стенографа. — Желимо најбољег успеха.

— У Београду има неколико Српкиња, које знаду стенографовати. Училе су већином код г. Пав. М. Стевановића, сада београдског судије. Заинимиво је то, да је кћер г-на. Стевановића гђца. Даница стенографски куре већ у својој 12тој години свршила и одмах се је овом вештином користила, бележећи предавања на вишој женској школи; и то јој је толико користило код студија, да је она свршила вишу женску школу и положила испит учитељски са одличном оценом на свију предмета, зашто је од мин. просвете и награђена била. Она је и две своје другарице гђце: Јелену Марковићеву и Наталију Толићеву научила овој вештини. То је сбиља лепо! Угледале се у овај пример и Бугарке, Хрваткице и Словенке!

Отъ странство. Из страного свieta. Из другии дежел.

— **Международний Габелсбергерски стенографски конгресесъ щѣлъ**

да стане пръвъ лѣтото 1896. г. въ Будапешта, по случай на хилядогодишното

тържество (отъ дохождането на Маджаритъ въ Европа). Пръвъ сжщото прѣме ще има и областно пълженіе въ Будапеща.

— Придворни стенографи въ Петербургъ. Русска царица се много интересува за модернитъ стремления на женскитъ общества, които иматъ за цѣль социалното прѣустройство на женскій свѣтъ. Едно таково дружество има и въ Петербургъ. Царицата желае, да бжде точно информирана за всичко, каквото се говори въ събраната на това дружество. За това се испраща въ всѣко събрание единъ дворцовъ секретаръ, който знае да стенографира; той е задълженъ да държи стенографически протоколъ и да го прочете на царицата, ако тя пожелае да узнае всичко, каквото се е говорило въ събрането.

— V. zbor nemških stenografov Gabelsbergerskih zboroval je dne 23.—25. julija na Dunaju. Predsednik stolni vikar Altneder (iz Pasove) otvoril je prvo sejo z željo, naj se varuje jedinstva in naj se deluje z združenimi močmi v tem smislu, da se Gabelsbergerjev sestav usovrši. Navzoč je bil tudi ruski državni svetnik Jos. König, kateri je poročal o napredku Gabelsbergerjeve stenografije na Ruskem ter obetal, da bode po svojih močeh skrbel za daljno njeno razširjevanje med ruskim narodom. Pri zborovanju sta bila dva zastopnika avstr. ministerstva, katera sta pozdravila zborovalce v imenu vlade ter izjavila, da vlada blagovoljno gleda na poslovanje zbora. V imenu dunajskega mesta jih je pozdravil župan. Došla sta od kr. saksonskega zavoda v Draždanih tajni svetnik Häpe in dvorni svetnik prof. dr. Zeibig, a od Monakova prof. dr. Lautenhammer in nadporočnik Westermayer, ki je v bližnjem rodu z izumiteljem naše umetnosti. Celó iz Kopenhagena prišel je komorni stenograf Worms. Vseh udeležencev tega zbora bilo je okólo 500. Posvetovanja o posameznih točkah dnevnega reda so bila dosta za-

nimiva, a posebno veselje je vladalo pri skupnih obedih in izletih. Na koncu se je določilo, da bode prihodnji šesti zbor v Draždanih 1. 1900.

— Статистически данни за распространението на стенографията между печатаритъ въ Швейцария се събиратъ отъ централното степ. дружество въ Базелъ. Най-напрѣдъ трѣбва да се постанови, колко печатари знаятъ да стенографиратъ, и да се забѣлѣжатъ тѣхнитъ имена; послѣ да се узнае, кои система е най-много распространена въ Швейцария между печатарското съсловие. Интересно ще бжде да се узнае, да-ли словослагателитъ-стенографи вече могатъ да реджтъ единъ стенографически ржконие?

— Резултатитъ на събранитъ данни ще се публикуватъ своевременно. — Тука му е мѣстото да забѣлѣжимъ, че се възбужда интересътъ за стенографията тоже и между българскитъ типографи; за доказателството може да послужи значителното число на абонати, които има нашето списание между тѣхъ, особено въ държавната печатница въ София.

— Единъ американски стенографъ навиваемъ Rodger распрѣдѣля ораторитъ на слѣдующитъ осемъ групи: 1) такива, които говорятъ съ умѣрена бързина, 2) буйнитъ, 3) такива, които обичатъ хубави фрази, 4) такива, които викатъ много, 5) мжчно говорящи, 6) бързо говорящи, 7) ясно и умѣрено говорящи, 8) такива, които захващатъ полска, послѣ продължаватъ по-бързо и свършватъ съ най-голяма бързина.

— Na Ogerskem se je učilo stenografije prošlega šolskega leta 4382 učencev na 148 zavodih; med njimi 3997 učencev po Gabelsbergerjevem sestavu, a 385 učencev po Stolze-u in Arendsu.

— V Benetkah se je osnoval stenografski zavod, kateri ima namen širiti stenografijo kot poklic, kakor tudi kot pomoček pri naukih ter izobraževati mlade ljudi v stenografiji do tam, da bodo mogli

dobiti službe v pravnej stroki in v drugih upravnih strokah, kjer je znanje stenografije potrebno.

— **Pisalni stroji, ako bi se prisposobili** za nekatere slavjanske jezike, morali bi imeti jako obširno klavijaturo, — kakor piše «Revue internationale»: n. pr. češki jezik ima 30 osnovnih pisemenk, a na stroju bi moralo stati 80 posebnih pisмениh znakov (tipalnic); ruski jezik ima 38 pisemenk, ter bi trebalo 90 tipalnic. — Za šalo se potem prosijo izumitelji pisalnih strojev, naj razmišljajejo, kako bi se napravil pisalni stroj za Kitajce, ki imajo 30.000 pismovnih slik.

— **Комическа сцена** въ Австрийский парламентъ. Говори депутатъ Шлезингеръ. Между тъмъ става тъмно въ залата. Ораторътъ си пра. (Гласове: Свѣтлина! Електричество!) — **Депут. Принцъ Лихтенщейнъ**: Господа стенографитѣ не могатъ вече да пишатъ. — **Депут. д-ръ. Патай**: Стенографитѣ правятъ стачка. — **Принцъ Лихтенщейнъ**: Става много тъмно г. прѣдседателю! — **Прѣдседатель**: Господиъ говорящия лесо може да ише. — **Депут. Шлезингеръ**: А стенографитѣ не могатъ да пишатъ. — **Депут. Соколъ**: И ние не можемъ да чуемъ (Веселостъ)

Книжовностъ. Книжевност. Книжевност. Книжевност.

— «**Stenograf**», glasilo hrvatskog stenografskog društva u Zagrebu. God. IV. svibanj, lipanj 1895., br. 5 i 6. Objava. — Stenografija u hrvatskom sa'oru. — Odgovor g. Bezenšku na njegove napadaje. — Kratak ocrт povjesti stenografije. — Objave. — Čitanka: Narodne poslovice. Vulkan. — «**Těsnopisne Listy**», br. 7., objemajo sledeče članke: Društvene vesti.

Русская стенографія; Ив. Рудановскій. **Metodični nauk o českem tesnopisu**, spisal prof. Ibl. — **Deželni zbor kraljevine Česke. Literatura in bibliografija**. Smes. — Br. 8: Društvene vesti. **Metodični nauk o českem tesnopisu**, spisal prof. Ibl. **Русская стенографія. Razgledi**. — **Deželni zbor kraljevine Česke. Literatura in bibliografija**: «**Věstnik těsnopisny**» v Brnu. «**Jugoslavjanski stenograf i Glasnik**» v Plovidiv.

УЧЕБНИЦИ ПО НѢМСКИЙ ЕЗИКЪ:

А. Б. Буковски: **АНОВАТА МЕТОДА**, практическо рѣководство за лесно паучванне на нѣмский езикъ часть I. Второ поправено издание. Цѣна 2 лева.

БЪЛГАРО-НѢМСКА ГРАММАТИКА, съ практически упражненія (часть II. отъ Ановата метода). Цѣна 2 лева.

НѢМСКА ЧИТАНКА, отбрани съчинения на по-достъпни нѣмски автори въ проза и стихове съ български обяснения. Цѣна 2 лева.

СИНТАКСИСЪ НА НѢМСКИЙ ЕЗИКЪ съ нѣмско-българска Рѣчникъ. Ц. 2 л. Четиритѣ части заедно само 6 лева.

УЧЕБНИЦИ ПО СТЕНОГРАФИЯТА:

А. Безеншекъ: **БЪЛГАРСКА СТЕНОГРАФИЯ** по системата на Ф. К. Габелсбергера, часть I Цѣна 2 л. 50 ст.

ДЕБАТНО ПИСМО (Българска стенографія часть II.) Цѣна 3 лева.

БЪЛГАРСКА СТЕНОГРАФИЧЕСКА ЧИТАНКА. Цѣна 2 л. 50 ст.

СТЕНОГРАФИЧЕСКИ КНИЖКИ, за домашни и класни упражнения. Ц. 30 ст.

Намрѣтъ се за продажъ въ книжарницата на Луи Безеншекъ въ Пловдивъ, както и въ други по-главни книжарници въ България и въ странство.

ЮГОСЛАВЯНСКИ СТЕНОГРАФЪ

—————
 —————
 —————
STENOGRAPH.

Брой 7 Број.

Година VI. Теџај.

Славјнска Бестџа.

ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ
 ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ
 ѿ ѿ ѿ

ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ
 ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ
 ѿ ѿ ѿ

ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ
 ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ
 ѿ ѿ ѿ

ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ
 ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ
 ѿ ѿ ѿ

ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ
 ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ
 ѿ ѿ ѿ

ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ
 ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ
 ѿ ѿ ѿ

ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ
 ѿ ѿ ѿ ѿ ѿ
 ѿ ѿ ѿ

Plagemo.

S. R. m. -
L. 3 L. 3

(74)

h- u n, s' S- u n, ' N- Dy v
d v, ~ u v r d - ~ v r d - ~ p, q -
C v r h - ~ o e e s' ~ f l r e, l r e -

h- ~ n p?

+ f - y - d! ~ n e d e j s h -

h- e y -

+ u n e l l p t, ~ s' ~ u g - s' 24 x h p e e y
p e, d e y - u e - ~ o r n b - p o. v d u v - a t
h, s' - e l - l - e r b -

h- f u n, s' f d m, p' o e u o d f?

+ l' o e l' ~ u e r p p e r ~ o r n e : o r n
u, e p a - h - e j : d e r ~ u o l - ~ o' d r o -
! d o e e p t o a -

h- ~ e e p e r e, ?

+ v t p u, ~ u y d - o t -

h- u v a i, ~ o - l' o, s -

h- ~ u p u, v t - ~ u t o r i e b, p e r e p o -

+ v t p u - ~ e p e l t n e l t m, f f u e r e - a s -

O početku i razvitku stenografije u Hrvatskoj.

III.

(16-)

u² c² / n² L² o² s² r² e² ~ p, p² z² m² e² -
g² z² o² b² h² y² r², l² v² d², d² e² l², e² b² h² y², p² o²
e² p² l² - z² p² o² e² e² -

L² u² k² a² s² v² l² g² - p² e² x² '48 L² i² - h² p² f²
4² o² z² h² - l² e² n² l², o² z² s² r² ~ " b² l² r² e² s² l² h²
g² r² - " o² l² g² ~ " p² o² e². P² u² r² e² s² l² h² y² r² ~
o² o² u² z², b² e² h² y² - b² o² l² g² ~ " l² z² e² e² s² l² o²
e² b² o² - p² o² l² e² s² l² h² y² r² ~ " n² l² / e² s² p² l² e² x² '48
l² 3² o² e² - e² o² e² o² s² o² n² o² - l² e² o² h² y² o² s² l² g²
o² e² h² l² m² l² h² z² s² r² ~ " o² o² v² l² o², l² p² e² - p² e²
e² o² ~ " l² e² o² s² r² ~ " n² e² l² z² e² b² o² s² l² e² ~ " ~ " n²
g² b² l² r² e² l² o² - z² l² e² l² e² e² o² - " ~ " l² e² s² b² e² s²
b² o² h² y² e² o² ~ " l² z² s² r² r² o² o² e² n² o² l² o² s² r² ~ " n²
n² o² e² ~ " e² o² b² o² l² p² o² e² o² e² r², e² z² e² e² v² l²
b² l² e² o².

n² o² s² r², e² o² s² r² ~ " n² o² z² p² e² e² ~ " l² e² s² o²
e² e² - l² e² l² p² g² p² e² e² h² y² r² '68 e² o² s² r² ~ " p²
l² o² n² l² e² g² ~ " -

Hajdukova oporoka.

(oj v' vrh)

š' v' d.
v' h' e' g' ol.
v' g' h' ~,
k' h' v' v' -

v' g' h' v' g' f.
v' m' - v' d.
m' v' v' v' v',
v' g' v' -

v' o' v' v',
v' g' v' -
v' v' v' g',
v' v', h' v' v' -

v' v' v' v' g' f.
v' g' v' v' v' v',
v' v' g' v'
v' v' g' v' -

"v' v' v',
v' v' v',
v' v' v' g' f.,
v' v' v' -

v' v' v' - v' v',
v' v' v' v' -
v' v' v' v',
v' v' v' v' -

v' v' v',
v' v' v' v',
v' v' v' v' v',
v' v' v' -

v' v' v' v' v' v',
v' v' v' v',
v' v' v' v' v' v',
v' v' v' v' -

mt/pa.
22nd.
mrrr
fob-a-

era'gi.
ell'eer.
rllpa xx.
the'ur-

glntre
glntyt.
lppad
na'ed-

ver'rrrr.
prrr.
kppad
'cher'le-

"p'p'ze.
re'p'p'p'p'-
r'p'p'p'
le'p'p'p'p'-

f'p'p'p'
dr'p'p'p'
le'p'p'p'
e'p'p'p'p'-

.p'p'p'p'
k'p'p'p'-
p'p'p'p'
p'p'p'p'-

p'p'p'p'
k'p'p'p'
p'p'p'p'
'p'p'p'p'-

(p'p'p'-)

† Bydānup Hēnādobukh.

(ep-)

m^o 687 e r e u o s r o s f e l m y d d d e . f r
 p r a , t r e n o d e o r d - e ' 7 4 2 p ' s e u e y p e e w ,
 d i e r e n r y f l , u t m p f s e r - l e y n -
 l e n e r n h d o s - h , u e r h - . e t o n d
 y , e y , e e r 3 r e e - e u e l ' 7 7 m n e r d
 - n l a e e - n e s e e - n l d , . e e d , d e e n n
 n - e f n l e e -

D o h e n n , e r d - ' 7 9 h y n - n e h e r y ,
 w y , e e e t d t p o y e e y - a d h e e e e l e ,
 u n g f e r e n n e r e y e d e e -

e l e e e r e o n n i s , u e e l - ' 8 7 2 , e ' 7 6 e e e
 n - n o n - n h - e n n e h i e n e p t h e s t e n e y
 " n e n n e - n t e k " -

e e e n n i n g . e y . e r d , h e - e o r d
 e e , . e n n e n e e n e e y - e , e :

e s , h e n n e y . e y n n e t - n o n e l s
 e s e y e e - n d p e , r d e , b e e n e e , e n e
 n n e h e : h e p e e -

. e s f e e e b e n e r e e e y . n n e y n i e s ,
 e y a r p e n n - y n e h e p , h e n e d -

Učeu za arabizombomo. - Dije o slavjanstvu.

<u>Učeu</u>	<u>Učeu</u>	<u>Učeu</u>
v, u r o r b	v, u r o r b	v, p r o r b
en on b ^o s	en on b ^o s	en on b ^o s
u, u, e, e, e	e, e, e, e, e	e, e, e, e, e
t ^o c o s - e t l e	e a c o s - e t l e	t ^o c o s - e t l e
p, s, r, e, o, s	e, e, s, d, e, e, p	x, t, b, s, y, e
r o s, e l e -	e r s, e l e -	b - r o s, e l e -
<u>b r o s -</u>	<u>b r o s -</u>	<u>b r o s -</u>
o, o, j, n, e, y o	e, o, j, n, e, y o	o, o, j, n, e, y o
s, k, b, t, o, v, e	r, e, e, r, a, t, e	e, e, r, a, v, e, o, n
o, h, g, f, a	v, y, v, r, a, c, h	v, n, h, - e
e, e, l, o, o, y, e	v, p, e, t, h, o, y, e	e, e, l, o, o, y, e
e, p, f, y, p, s, e, y	v, e, p, f, y, p, s, e, y	v, e, p, f, y, p, s, e, y
x, t, b, c, e, o, s	x, t, b, c, e, o, s	- e, t, y, e, l, a, r, s
a - d, e, p -	a - d, e, p -	d, e, p -
<u>e, u, l -</u>	<u>e, u, l -</u>	<u>e, u, l -</u>
o, t, p, o, s, v	o, t, p, o, s, v	o, t, p, o, s, v
p, e, e, k -	- e, e, k -	p, e, e, k -
o, s, y, n, l - p	o, s, y, n, l - p	o, s, y, n, l - p
e, u, e, a -	f, e -	e, e, p -
<u>e, p, o, v -</u>	<u>e, p, o, v -</u>	<u>e, p, o, v -</u>

ЮГОСЛАВЈАНСКИ СТЕНОГРАФЪ

JUGOSLAVJANSKI

STENOGRAPH.

Брой 8 Број.

Година VI. Теџај.

Единъ Софрѣнски тунъ.

be, b~, be - be,

re, re, re - re,

te, te, te - te,

ye, ye, ye - ye,

de, de, de - de,

se, se, se - se,

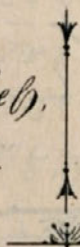
te, te, te - te,

ye, ye, ye - ye,

re, re, re,

te, te, te,

ye, ye, ye,

re, re, re,

te, te, te,

ye, ye, ye,

624-

Providnost.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

Handwritten text, likely a list or notes, starting with "Handwritten text" and "Handwritten text".

Handwritten text, possibly a list or notes, starting with "Handwritten text" and "Handwritten text".

Handwritten text, possibly a list or notes, starting with "Handwritten text" and "Handwritten text".

Handwritten text, possibly a list or notes, starting with "Handwritten text" and "Handwritten text".

(Handwritten)

Tracuz Psuje.
(7 f. ml.)

..^ohy. ^oo" if s d n s. ~ 40° p^o h. ~
p(2) B B. ^oo, elu. ^oo, ^oo, ^oo, ^oo, ^oo, ^oo, ^oo, ^oo. ^oo. ^oo
el u g p^o r' p u o b e e r - f d e m e, ^oo
y f^o p^o y h m ~ g r h o - d^o f d e, ^oo
c x l u s, u e c d g r, h o r - e r x l h r.
m^o o - D I. D - f g l l u, ^oo h y, ^oo m^o o
a h y r^o o ~ r x e l l s, h " a h o e" ~ d g r
a h y - h a, p^o e m^o g l, m o o d l u c f.

el o o w t. r h y g e h - w r o s e g e f
o r x - h y - d b g e e r e o r - o d e y
h y e o r u e s d^o s e d. l s e y e e r d l s
g r h y: e l s e r x m e y e r h e g d, ~ s a b e
w f f t, y - ~ m - ~ g r d r - f o p e
h o r g e q e f r o l e r a x e k e b e b g - e
m^o e k e l t p r, h y r u l l z - f r a t b e b
p r, h a e y b e l g o r h y - h y - l e o r
o a e y o ~ e l r - ~ l e o h b, m r d b e b
~ f e^o, ~ r r h b r d p e y h e d a b, g e l s
e l b d^o p^o e o y. e b -

(7 f.)

Paznu. — Razni.

<u>40-100</u>	<u>40-100</u>	<u>40-100</u>
ly' se, orv	ly' st, 60 p.	ly' d, 6 p.
gy' p- orv.	st' l, m, p, k	st' d, m, f, k
m' orv f, g, n	ly' or- 6,	ly' d- m, l
e' orv, tin orv	l' or- 6,	or- d, f, d
st' orv f, n	l' or- k	e' orv k, p.
or- k, f, orv	k, p, p, or- 1	p, or- 6, f
f, or- e, p.	or- 6, f, p.	e, p.

<u>100-200</u>	<u>100</u>	<u>100</u>
or- p, n, or- p	or- k, p, n, l	or- k, p, n, l
or- k, e, or- k	or- k, e, 2, l, p	e, or- k, e, 2, x
2, x, 1, 6, or- : k, e	or- : k, e, p, n, l	1, p, or- : k, e, p, n, l
or- k, l, or- k 43%	or- k, l, or- k 43%, C ^{pe} 28%	e, or- k, l, or- k 43%, C ^{pe}
C ^{pe} 28%, p, 7%	p, 7%, or- k, 6%	28%, p, 7%, or- k
or- k, 6%, or- k, 6%	or- k, 6%, or- k, 6%	6%, or- k, 6%, or- k
or- k, 6%, or- k, 4%	or- k, 4%	6%, or- k, 4%

or- k, l, or- k	or- k, l, or- k	or- k, l, or- k
or- k, l, or- k	or- k, l, or- k	or- k, l, or- k
<u>or- k</u>	<u>or- k</u>	<u>or- k</u>

